

**PROCEDURA
POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM
PRZEJAWIAJĄCYM ZACHOWANIA AGRESYWNE
W PRZEDSZKOLU MIEJSKIM NR 51
W ZESPOLE SZKÓŁ NR 2 W SOSNOWCU**

Procedurę opracował zespół nauczycieli w składzie:

1. Marzanna Wrona-Markiewicz
2. Marta Marusa
3. Emila Okaj
4. Aleksandra Jagoda
5. Kamila Starzyńska
6. Agnieszka Gałuszka
7. Justyna Wieczorek
8. Agnieszka Kupiec
9. Irena Budzyńska
10. Angelika Tomasik
11. Weronika Falkowska
12. Aleksandra Jasiak
13. Magdalena Szczypińska
14. Katarzyna Apostolska

PODSTAWA PRAWNA

1. **Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe** (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.) – nakłada na dyrektora przedszkola obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków nauki i opieki
2. **Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela** (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 986 z późn. zm.) – ochrona prawna nauczyciela jako funkcjonariusza publicznego. Definiuje obowiązki nauczyciela w zakresie dbania o życie, zdrowie i bezpieczeństwo dzieci i uczniów.
3. **Rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej** w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach – nakłada obowiązek natychmiastowego objęcia dziecka wsparciem specjalistów (psycholog, pedagog, terapeuta) po zdiagnozowaniu problemu.
4. **Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy** – określa obowiązki rodziców w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej (podstawa do ewentualnego wglądu sądu w sytuację rodzinną)
5. **Standardy ochrony małoletnich** - Zarządzenia nr 6/2023/2024 Dyrektora Zespołu Szkół nr 2 w Sosnowcu z dnia 15 lutego 2024 r.

CELE PROCEDURY

- usprawnienie i zwiększenie skuteczności oddziaływań wychowawczych przedszkola w sytuacjach trudnych;
- zapobieganie powtarzaniu się zachowań niepożądanych;
- ustalenie zasad reagowania na zachowania niepożądane;
- wypracowanie metod współpracy ze środowiskiem rodzinnym dziecka przejawiającego agresywne zachowania.

I. DEFINICJA AGRESJI

Agresja to każde zamierzone działanie w formie otwartej lub symbolicznej, mające na celu wyrządzenie komuś lub czemuś szkody, straty lub bólu. (Ranschburg 1985, s. 77)

II. FORMY DZIECIĘCEJ AGRESJI

- Agresja werbalna – polega na konfrontacji słownej związanej z wyzwiskami, a także z obwinianiem, skarżeniem, lamentowaniem. Są to także: klótnie, obraźliwe słowa, prowokowanie.
- Agresja fizyczna – polega na ataku fizycznym bądź obronie. Jej przyczyną często bywa konflikt o zabawkę lub pomysł na zabawę. Przejawia się zarówno biciem, kopaniem, szczypaniem, gryzieniem, jak i wyrywaniem sobie zabawki, popychaniem, rzucaniem i niszczeniem przedmiotów.
- Agresja pośrednia (cicha) – występuje wtedy, gdy dziecko wyłącza się z komunikacji, świadomie ignoruje i wyraża przesadnie brak zainteresowania innymi dziećmi. Sygnalizuje antypatię i broni się przed kontaktem społecznym, przygotowuje w tajemnicy przykry dowcip.
- Agresja relacji – może prowadzić do wykluczenia z grupy pewnych osób, przedstawienia siebie w lepszym świetle oraz narzucania komuś swojej woli.

Zachowania agresywne dziecka to także:

- silny opór wobec rodzica/nauczyciela;
- niszczenie przedmiotów własnych i cudzych;
- przesadne żądanie zainteresowania oraz uwagi ze strony innych;
- przeszkadzanie innym dzieciom;
- wybuchowość;
- żądanie natychmiastowego zaspokojenia potrzeb; krzyki i groźby wobec innych dzieci.

III. ZAKRES PROCEDURY.

1. Niniejsza procedura reguluje zasady postępowania w przypadku niebezpiecznego zachowania dziecka stwarzającego zagrożenie dla bezpieczeństwa i zdrowia własnego oraz innych w Przedszkolu nr 51 w Sosnowcu w Zespole Szkół nr 2 w Sosnowcu ul. B. Prusa 253 a, 41- 219 Sosnowiec.
2. Przez zachowania niebezpieczne dziecka należy rozumieć w szczególności:
 - a. ucieczkę - tj. samowolne oddalenie się od grupy;

- b. zachowania agresywne - np. bicie, gryzienie, szczypanie, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, niszczenie mienia;
- c. samouszkodzenia - np. uderzanie głową o ścianę, uderzanie głową o meble, gryzienie i drapanie siebie.
- d. groźby - dziecko grozi werbalnie lub niewerbalnie za pomocą gestów, że zrobi krzywdę innej osobie.

IV. POSTĘPOWANIE W SYTUACJI WYSTĄPIENIA ZACHOWANIA AGRESYWNEGO U DZIECKA (ZASADY OGÓLNE)

1. Nauczyciele, specjaliści, pomoce nauczyciela oraz pozostali pracownicy administracji i obsługi przedszkola zobowiązani są do przeciwstawiania się przejawom agresji ze strony dzieci.

2. Nauczyciel, w trakcie sytuacji niepożądanego zachowania dziecka lub tuż po jego zakończeniu reaguje na nią natychmiast, informując dziecko, że określone zachowanie jest niewłaściwe.

Podejmując interwencję wobec agresywnego dziecka, należy dążyć do zapewnienia bezpieczeństwa i opieki wszystkim wychowankom, a także sobie. Nauczyciel w takiej sytuacji prosi o pomoc innego nauczyciela/pomocy, nauczyciela/lub innego pracownika przedszkola i ustala, kto będzie sprawował opiekę nad grupą, a kto będzie sprawował nadzór nad dzieckiem wykazującym agresywne zachowanie.

Reakcja wobec przejawów agresji powinna być adekwatna do skali zagrożenia powodowanego agresją, jak również do okoliczności zdarzenia, wieku i stopnia rozwoju dziecka. Wobec agresywnego zachowania reakcja powinna być stanowcza, a przekaz słowny prosty i jasny.

3. W sytuacji wystąpienia zachowania agresywnego, nauczyciel ma obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa pozostałym dzieciom poprzez odizolowanie agresywnego dziecka. Jeśli istnieje taka konieczność/możliwość nauczyciel wyprowadza agresywne dziecko z sali lub ogrodu, jednocześnie zapewnia pozostałym dzieciom opiekę dając im poczucie bezpieczeństwa. W sytuacji braku możliwości odizolowania dziecka agresywnego, dopuszcza się wyprowadzenie pozostałych dzieci z sali zajęć, pod opieką osoby z kadry pedagogicznej/pomocy nauczyciela/pracownika obsługi.

4. Osoby podejmujące działania interwencyjne powinny:

- a. reagować stanowczo, mówić krótko i prosto. W formie instrukcji podać dziecku jasny komunikat co powinno zrobić np.: „przestań kopać”, „odłóż” itp.

b. mówić o zachowaniu dziecka, nie o jego osobie - unikać zachowań, które mogłyby naruszać godność osobistą dziecka (nie wyśmiewać, nie obrażać, nie zawstydząć), moralizowania i wchodzenia w dyskusję z dzieckiem,

c. jeśli to konieczne to użyć siły, ale tylko tyle ile potrzeba (do powstrzymania dziecka przed zadaniem ciosu innej osobie, pozbawienia dziecka niebezpiecznego przedmiotu, jeśli odmawia ono jego dobrowolnego oddania, do rozdzielenia bijącego).

5. Do przestrzegania tejże procedury zobowiązani są dyrektor, nauczyciele i pozostali pracownicy przedszkola oraz rodzice dziecka.

V. SCHEMAT POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM AGRESYWNYM:

Procedura doraźna (Natychmiastowa reakcja nauczyciela)

Krok 1. Rozpoznanie sytuacji

Nauczyciel ocenia:

- rodzaj zachowania,
- poziom zagrożenia,
- bezpieczeństwo pozostałych dzieci,
- możliwość samodzielnego opanowania sytuacji.

Krok 2. Reakcja słowna

Nauczyciel:

- zachowuje spokój,
- wydaje krótkie, jasne komunikaty takie jak :
 - „Stop.”
 - „Nie pozwalam bić.”
 - „To jest niebezpieczne.”
 - „Musimy zadbać o bezpieczeństwo.”

Krok 3. Zabezpieczenie grupy

- odizolowanie dziecka wykazującego agresywne zachowanie
- odsunięcie dzieci od miejsca zdarzenia,
- skierowanie grupy do innej części sali,
- w razie potrzeby organizuje opiekę drugiego pracownika nad grupą.

Jeśli w wyniku ataku agresji zostało poszkodowane inne dziecko lub dzieci w pierwszej kolejności zapewniamy opiekę i uwagę dziecku pokrzywdzonemu – ofierze zdarzenia.

Krok 4. Ograniczenie zagrożenia

Nauczyciel:

- usuwa niebezpieczne przedmioty,
- ogranicza dostęp do elementów mogących stanowić zagrożenie,
- proponuje dziecku przejście do miejsca wyciszenia: rozmowa z dzieckiem, odwrócenia jego uwagi, zaproszenie do kącika wyciszeń, zaproponowanie innej aktywności.
- jeżeli jest taka możliwość, wychowawca przeprowadza rozmowę z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne mającą na celu opisanie zdarzenia. Odwołuje się do kodeksu grupowego w celu ustalenia poprawnego zachowania i stara się ustalić powód wystąpienia zachowania agresywnego u dziecka.

V. Interwencja fizyczna o charakterze ochronnym

Dopuszczalne działania

W przypadku bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia dziecka albo innych osób nauczyciel może:

- wejść pomiędzy dzieci,
- odsunąć dziecko od osoby zagrożonej,
- przytrzymać rękę lub nogę wykonującą ruch agresywny,
- odebrać niebezpieczny przedmiot,
- asekurować dziecko przed upadkiem lub urazem,
- zastosować krótkotrwałe przytrzymanie ochronne (wyłącznie w celu zapobieżenia samookaleczeniu, zranieniu innych osób lub zniszczeniu mienia, przy czym siła musi być adekwatna do wieku i postury kilkulatka).

Zasady przytrzymania ochronnego

Przytrzymanie może być zastosowane wyłącznie:

- gdy inne sposoby nie przynoszą skutku,
- gdy istnieje bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa,
- przez możliwie najkrótszy czas,
- przy użyciu minimalnej siły niezbędnej do zapewnienia bezpieczeństwa.

Podczas interwencji nauczyciel informuje dziecko:

„Przytrzymuję Cię tylko po to, abyś był bezpieczny i nie zrobił krzywdy sobie lub innym.”

- jeżeli nasilone pobudzenie emocjonalne/fizyczne dziecka utrzymuje się dłużej niż 20 min. (pomimo zastosowania różnorodnych metod służących wyciszeniu dziecka) – należy poinformować rodziców o zachowaniu dziecka i prosić o niezwłoczne odebranie dziecka z przedszkola.

Niedopuszczalne działania

Zabrania się:

- stosowania kar fizycznych,
- szarpania i popychania dziecka,
- ciągnięcia dziecka za kończyny,
- przyciskania do podłogi,
- chwytania za szyję lub głowę,
- stosowania chwytów powodujących ból,
- zamykania dziecka samego w pomieszczeniu,
- stosowania interwencji fizycznej jako kary.

VI. Działania po zakończeniu zdarzenia

Po uspokojeniu dziecka nauczyciel:

- rozmawia z dzieckiem o sytuacji,
- pomaga nazwać emocje,
- przypomina obowiązujące zasady,
- wzmacnia właściwe sposoby wyrażania emocji.

Jednocześnie:

- udziela wsparcia dzieciom poszkodowanym,
- sprawdza, czy nie doszło do urazów.

VI. PROCEDURA POSTĘPOWANIA PO WYSTĄPIENIU AGRESYWNEGO ZACHOWANIA U DZIECKA:

1. Powiadomienie dyrektora: Nauczyciel wychowawca zawiadamia o zdarzeniu dyrektora/wicedyrektora.

2. Powiadomienie rodziców:

- Rodzic dziecka agresywnego jest wzywany do pilnego przyjścia lub informowany osobiście w ustronnym miejscu podczas odbioru dziecka.

- Rodzic dziecka poszkodowanego - jeśli w wyniku agresji zostało poszkodowane inne dziecko.
3. **Notatka służbowa:** Fakt agresywnego zachowania dziecka powinien być odnotowany w dzienniku elektronicznym oraz zgłoszony bezpośrednio rodzicowi/prawnemu opiekunowi odbierającemu w danym dniu dziecko z przedszkola. Przy powtarzających się zachowaniach agresywnych dodatkowo w formie pisemnej (załącznik nr 2). Osoba podejmująca interwencję, niebędąca wychowawcą grupy, do której uczęszcza wychowanek, informuje o zdarzeniu wychowawcę, sporządza notatkę ze zdarzenia, którą przekazuje do podpisu rodzicom. Zgłoszenie może się odbyć również w formie wiadomości e-mail w dzienniku elektronicznym.
 4. W przypadku, gdy rodzic lub prawny opiekun nie odbiera telefonu lub poinformowany o zdarzeniu odmawia natychmiastowego przybycia po dziecko, które wykazuje tak silną autoagresję lub agresję, że zagraża sobie, dzieciom w grupie lub pracownikom przedszkola, a personel nie jest w stanie go wyciszyć standardowymi metodami możliwe jest wezwanie pogotowia ratunkowego.
 5. Po agresywnym zachowaniu zagrażającym bezpieczeństwu i zdrowiu jego/innych dzieci/pracowników odbywa się spotkanie wychowawców z rodzicem/opiekunem prawnym dziecka, na którym zostaje podpisany kontrakt, który jest rodzajem umowy między przedszkolem, a rodzicem, w którym zawarte są wskazania do realizacji dla rodzica/opiekuna prawnego dziecka oraz opisane metody radzenia sobie z jego agresywnymi zachowaniami (wsparcie rodzica wiedzą merytoryczną i doświadczeniem zawodowym, dla wzmocnienia kompetencji rodzicielskich rodzica/opiekuna prawnego).
 6. Rodzic/opiekun prawny podpisuje zgodę na przytrzymywanie dziecka (załącznik nr 1). Brak takiej zgody jest podstawą do wzywania pogotowia ratunkowego w przypadku pojawienia się zachowań agresywnych u dziecka.
 7. W przypadku wystąpienia powtarzających się ataków agresji ze strony dziecka, nauczyciel wychowawca podejmuje współpracę z Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną i w porozumieniu z rodzicami kieruje dziecko na diagnozę psychologiczno-pedagogiczną (w sytuacji, gdy dziecko nie posiada orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego).
 8. W przypadku wystąpienia powtarzających się ataków agresji ze strony dziecka, rodzic zobowiązany jest do kontaktu z psychiatrą/neurologiem czy innym specjalistą opiekującym się dzieckiem i ustalenie powodu agresywnego zachowania oraz skutecznej metody wyciszenia agresji dziecka.

9. W przypadku powtarzających się sytuacji, dyrektor przy udziale nauczycieli przeprowadza rozmowę z rodzicami dziecka przejawiającego zachowania agresywne, z przebiegu której spisana zostaje notatka służbowa.
10. Rodzic jest zobowiązany do wypełniania zaleceń wynikających z diagnozy poradni psychologiczno-pedagogicznej, konsultacji specjalistycznych, współpracy z przedszkolem oraz regularnego przyjmowania przez dziecko leków (np. uspokajających/wyciszających), jeżeli takie zostały zalecone.
11. Przy nasilającym się problemie agresji w grupie przedszkolnej, na wniosek rodziców, dana sytuacja może być poruszona na forum w trakcie zebrania z rodzicami.
12. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy, nie wyrażają zgody na pomoc psychologiczno-pedagogiczną, a agresja dziecka uniemożliwia realizację podstawy programowej i zagraża rówieśnikom, dyrektor przedszkola kieruje wniosek do Sądu Rodzinnego o wgląd sytuację rodzinną (przedszkole argumentuje, że agresja może wynikać z problemów w domu lub zaniedbania medycznego/terapeutycznego ze strony rodziców) oraz do Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowcu w celu zbadania sytuacji życiowej rodziny.
13. Do przestrzegania niniejszej procedury zobowiązani są dyrektor, nauczyciele i pracownicy Przedszkola Miejskiego nr 51 w Sosnowcu oraz rodzice dzieci bądź ich prawni opiekunowie.

VII. ROZPOZNANIE PRZYCZYN I ŹRÓDEŁ MAJĄCYCH WPŁYW NA ZACHOWANIE DZIECKA, WSPOMAGANIE PRAWIDŁOWEGO ROZWOJU DZIECKA.

Nauczyciel podejmuje działania zmierzające do eliminacji trudności i rozwiązania problemów dziecka, tj.:

1. Ustala wspólnie z dziećmi zasady zachowania w formie kodeksu grupowego obowiązującego w grupie/przedszkolu, przypomina je i regularnie odwołuje się do nich w codziennych sytuacjach;
2. Doprowadza do rozwiązania konfliktu między dziećmi poprzez opis zdarzenia przez obydwie strony, nazwanie emocji, podjęcie próby negocjowania rozwiązania;
3. Ustala z rodzicami system motywacyjny w grupie;
4. Obserwuje zachowania dziecka w celu egzekwowania ustaleń i zapewnienia bezpieczeństwa innym dzieciom;

5. Dokonuje wstępnej obserwacji i ustalenia przyczyny powtarzających się zachowań niepożądanych na podstawie poczynionych obserwacji i rozmów z rodzicami; informuje rodziców o możliwościach pomocy psychologiczno-pedagogicznej
6. W przypadku powtarzających się sytuacji kryzysowych organizuje - za zgodą rodziców - obserwację zachowania dziecka, sytuacji wychowawczej w grupie przez psychologa, który formułuje środki zaradcze do dalszego postępowania;
7. Podejmuje działania w toku bieżącej pracy mające na celu eliminację trudności i rozwiązanie problemów dziecka;
8. Informuje rodziców o zadaniach wychowawczych realizowanych w przedszkolu, o sukcesach i kłopotach ich dziecka, a także włącza ich do wspierania osiągnięć rozwojowych dziecka i łagodzenia trudności, na jakie ono natrafia.
9. Zgłasza dyrektorowi potrzebę objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną; dyrektor na wniosek nauczyciela organizuje dziecku odpowiednią formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej (jeżeli takową nie jest jeszcze objęty).

VIII. SPOSÓB REALIZACJI PROCEDURY

1. Umieszczenie treści dokumentu na stronie internetowej przedszkola.
2. Zapoznanie nauczycieli i specjalistów z treścią procedury.
3. Zapoznanie rodziców z obowiązującą procedurą.

IX. DOKUMENTACJA DO PROCEDURY

1. Załącznik nr 1.
2. Załącznik nr. 2

IX. TRYB DOKONYWANIA ZMIAN W PROCEDURZE

1. Wszelkich zmian w opracowanej procedurze może dokonywać z własnej inicjatywy lub na wniosek rady pedagogicznej dyrektor placówki.
2. Wnioskodawcą zmian może być również rada rodziców.
3. Proponowane zmiany nie mogą być sprzeczne z prawem.

Procedura wchodzi w życie z dniem 31.08.2026 r. Zarządzeniem nr 1/2026/2027 Dyrektora Przedszkola Miejskiego nr 51 w Sosnowcu.